
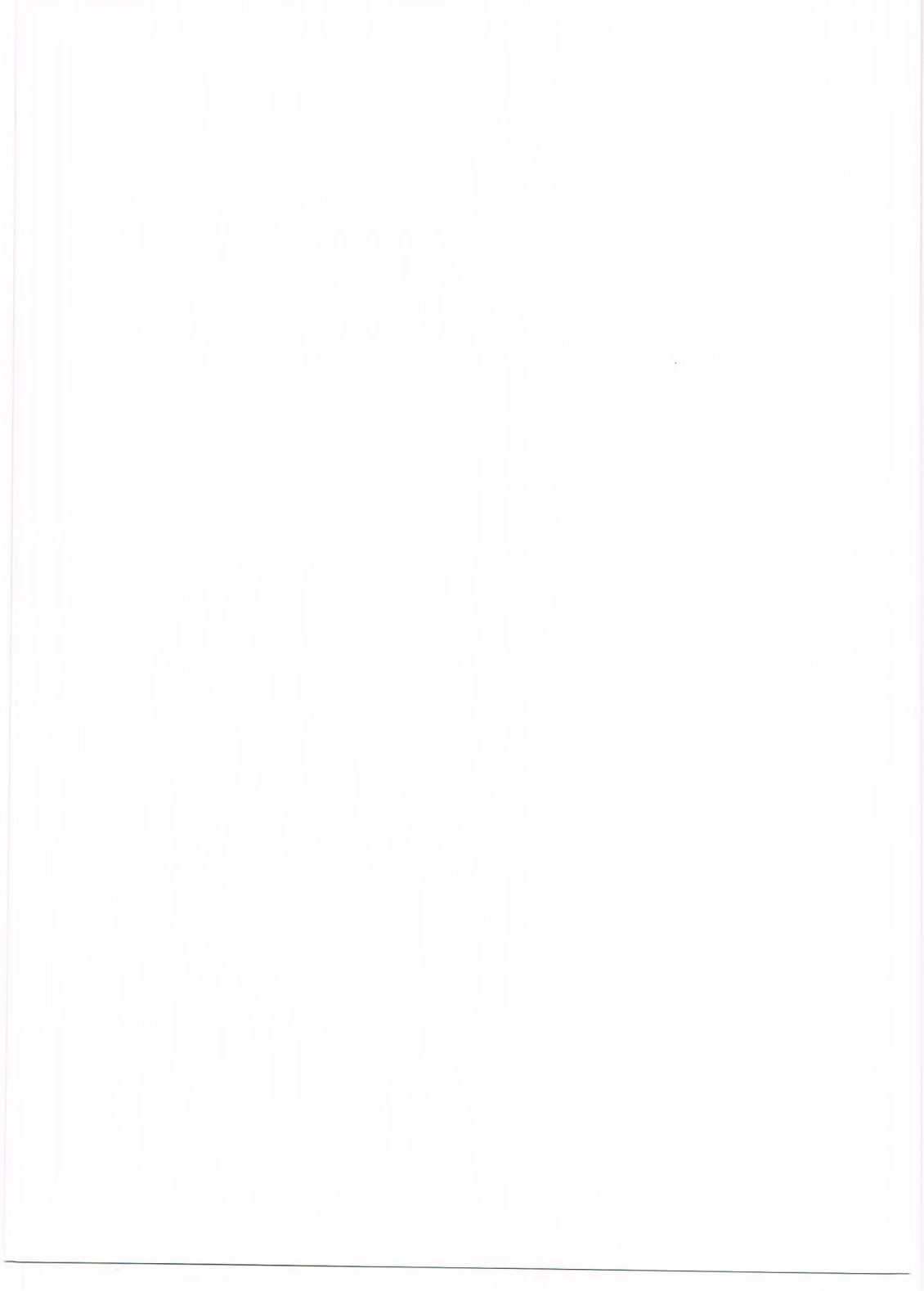

de ovend

19e jaogaank no. 1

de ovend

feberwaori 1991

negentiende jaorgaank no. 1

In dit blad verschiene bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uitgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden /ab.

Redakteur: Johan Veenstra.

Bureau-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Alle correspondeensie, inlichtings, adm./ab.: Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.

Tillefoon (05160)14533.

Lidm./Ab.: f 17,50 in 't jaor.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

Inhoold:

Johan Veenstra <i>Promosievassen, een Stellingwarver tradisie</i>	2
Johan Veenstra <i>Johannes en Maria de populairste naemen in 1990</i>	4
<i>Mien mooiste boek - 1 -</i>	6
Otto de Vent <i>Westerse kontakten</i>	6
Lodewiek H. <i>Bi'j Mozart, KLarinetconcert K.V. 622, dl. 2</i>	11
Pieter Jonker <i>Peter Lazarov - een ni'j-Stellingwarver</i>	13
Bé van 't Hooltpad <i>'t Moet je treffen</i>	19
Johan Veenstra <i>Op goed gelok</i>	20
<i>Van de redaktie</i>	22
Wiebe Nijboer <i>Verkeerd brood in de meiedaegen van '40</i>	23
Klaas van der Weg <i>Daegelikse Dinkies</i>	26
Oene Bult <i>Stelling</i>	27
Lodewiek H. <i>Dagboekfragmenten - 1991 -</i>	29

Johan Veenstra

Promosievassen, een Stellingwarver tradisie

Et was Keuninginnedag 1985. Pieter Jonker en ik reden in de auto naor Menno Wielinga in Bedum. Een mooie dag. Et Grunninger laand lag d'r prachtig bi'j. Van de karktorens wapperden vlaggen.

Menno Wielinga hadde veur de Stellingwarver Schrieversronte een biblioefie uutfifte maekt van et gedicht *Zol Nederland nog weten?* Een gedicht uut de bundel *De oolde pook* van H.J. Bergveld. En wi'j kwammen die dag de vuzenzeuventig exemplaoren ophaelen. Die biblioefie uutfifte mos een peer daegen laeter op 'e avoend van de vierde meie verschiene nao et leggen van een kraanze bi'j et ni'je monement tegen et fascisme veur et gemientehuus in Oosterwoolde. Een monement dat maekt wodde deur Kees Hogendam, Piet Keuning en Jos Mosselveld. Een monement waar aj' dat gedicht van de dichter en verzetsman Bergveld op lezen kunnen.

Laeter op 'e middag, doe we weer onderwegens naor huus weren, zee Pieter inienend tegen me: "Et zol me niks verbaozen as Henk Bloemhoff over niet al te lange tied doctor wodt. En dan zol et wel aorig wezen as ie een promosievas veur him maeken zollen. Zoks dee Bergveld indertied ok."

Daor hadde Pieter geliek an. Bergveld bruukte et Stellingwarfs niet allienig veur kostelike, humoristische verhaelen en gedichten, mar ok veur serieus wark, zoas vertaelings van patten uut de Biebel en.. promosievassen. In et boek *Klaeterjaegers*, dat in 1976 uutkwam staon twie van die promosievassen. *An de WelEdelZeerGeleerde Heer Doctor H.J. Prakke bi'j zien promosie op 30-11-1951* en *De WelEdelZeerGeleerde Heer Doctor J. Naarding*. Promosievassen veur twie bekende Drenten. Ien en aander dudet op 'e kontakten die Bergveld mit Drente en mit naeme mit et Drents Genootschop onderhul.

Pieter hadde dus geliek tiedens die autorit deur Grunningen. Een tradisie die indertied deur Bergveld begonnen was, heurde in staand hullen te wodden en zeker now de veurzitter van de Stellingwarver Schrieversronte op et punt ston doctor te wodden. Dat daaromme heb ik in meie 1985 een promosievas schreven veur de WelEdelZeerGeleerde Heer Doctor H. Bloemhoff!

En wat in 't vat zit, dat verzoert niet. Et duurde een schoffien, jawisse, mar ien ding wawwe jaorenlaank zeker van: Henk wódt doctor! En op 14 feberwaori 1991 is 't zowied.

"Weej' nog wel daj' me jaoren leden vraogd hebben een promosievas veur Henk te schrieven?" vreug ik Pieter op 21 jannewaori op zien verjaordag. "Ja," zee Pieter, "zuuk et mar op en stuur et mar naor de Meulhoeve veur *De Ovend*. Et is zoveer."

En ik zocht thuus et promosievas op, blaosde et stof d'r of en... zorgde d'r veur dat een tradisie behullen bleef.

Beste Henk, uut naeme van bestuur en passeniel van de Stellingwarver Schrieversronte en de redaktie van *De Ovend* weensk ik jow van hatte gelok! Een drege put wark zit d'r op!

**An de WelEdelZeerGeleerde Heer
Doctor H. Bloemhoff
bi'j zien promotie op 14-2-1991**

As kiend was hi'j an 't speulen
op 't hiem in Nijberkoop.
Daor bouwde hi'j een vliegtuug
en fanteseerd' een hoop.

Want hi'j wol vlieger wodden
en hiel de wereld deur.
Dwas deur de wolkens goezen,
daor was 't leven ja veur.

Mar laeter is dat sleten,
hi'j wodde gien piloot.
Et weren kienderdromen
en kiender.. die wo'n groot.

Now bin we jaoren veerder,
een joongien wodde man.
Van tael en dat soort zacken,
daor wet hi'j alles van.

Daoromme wodt hi'j doctor,
verdient de hoogste lof.
En zoe'n veurnaeme titel,
zoks straolt ok op oons of.

Zoe'n wetenschopp'lik tintien,
dat is een hiele hael.
Et maekt dat oolde Stellingwarfs
nóg volweerdiger as tael.

Dat daoromm', beste doctor,
weensken we jow gelok.
En Philo en de kiender,
die fielsesteren we ok.

'k Zol zeggen: wark mit vaosie,
mar ok mit veul plezier.
Wark zo dat joongien speulde,
die kleine vliegenier...

Johannes en Maria de populairste naemen in 1990

Et jaor 1990 het aenlik onverwaachs veur een kleine eerdverschoeving zorgd. Vuuf jaor achter mekaander was Jan onbetwist de populairste jongesnaeme, die deur de oolden geven wodde. Mar in 1990 mos Jan toch een klein stappien weeromme doen. Jan wodde versleugen deur Johannes. We moe'n hielemaole weeromme-gaon naor 1984, doe was Johannes bi'j de jongen ok de topnaeme. Jan bleef in 1990 trouwens wel een hiele goeie twiede! En et zol mi'j niks verbaozen as Jan in 1991 weer veeruit bovenan staon zol.

Bi'j de maegiesnaemen staot Maria in 1990 weer iezerstark bovenan. Krek as Jan bi'j de jongen, was Maria over de laeste zeuven jaor mar liefst vuuf keer et beste. Twie keer mar wodde Maria versleugen. In 1984 deur Johanna en in 1988 deur Sandra.

In 1990 he'k alle kiendernaemen weer teld uut de burgerlikestaand-rebrieken in de *Stellingwarf* en de *Ni'je Ooststellingwarver* van de gemienten West-en Oost-Stellingwarf. Mitteld bin ok weer de Stellingwarver kiender uut de burgerlike staand van de gemienten Et Vene en Smallingerlaand, die publiseerd stonnen in de *Liwwadder Kraante*. Dat bin dus de kiender die geboren binnen in de ziekenhuzen van Et Vene en Drachten.

Over 1990 kon 'k zodoende al mit al 733 naemen neteren: 394 jongesnaemen en 339 maegiesnaemen. Alle veurnaemen die een kiend kreeg, he'k weer mitteld. De letters U, X en Z leverden hielemaole gien naemen op. De letters I, Q en V alliend mar maegiesnaemen en de letter O alliend mar iene jongesnaeme.

Et was an now toe haost altieten zo, dat et bi'j de jongesnaemen et meerste de hieltied bi'j 't zelde bleef en dat de maegiesnaemen slim wisselden. Dat was in 1990 krek aandersomme! Van de 8 topnaemen bi'j de maegies, weren d'r 5 naemen, die in 1989 ok bi'j de toppers heurden. Dat weren: Maria, Johanna, Chantal, Elisabeth/Elizabeth en Rianne.

En van de 14 topnaemen bi'j de jongen weren d'r mar 3 (!), die in 1989 ok bi'j de besten heurden. Dat weren: Johannes, Jan en Marc/Mark. Een hieleboel ni'je naemen dus bi'j de jongen.

Hieronder dan now et lissien mit de toppers van 1990. Tussen haokies et tal keren dat de naeme eventueel in 1989 geven wodde, as hi'j doe ok bi'j de besten heurde.

jongesnaemen:

Johannes	16 (8)
Jan	13 (19)
Marc/Mark	9 (6)
Erwin	6
Anne	5

maegiesnaemen:

Maria	11 (10)
Sanne	7
Johanna	5 (4)
Chantal	4 (4)
Elisabeth/Elizabeth	4 (4)

jongesnaemen:

Tim	5
Christian	4
Edwin	4
Hans	4
Jelmer	4
Marco	4
Robin	4
Stefan/Stephan	4
Thomas	4

maegiesnaemen:

Grietje	4
Nynke/Nienke	4
Rianne	4 (5)

In de eerste *Ovend* van ankem jaor lezen jim de risseltaoten over 1991. Een gokkien: Jan en Maria!

Mien mooiste boek - 1 -

In *De Ovend* van juni 1990 (achttiende jaorgaank no. 3) schreef Harmen Houtman et artikel *De wereld bi'j je thuus*. Harmen gaf in dat stok zien kiek op et kopen en lezen van boeken. Hi'j vreug him doe of hoe as et mit aandere Stellingwarver schrievers zat. Wat veur boeken as die mooi vunnen. Daor zol hi'j wel es wat van in *De Ovend* lezen willen. Dat kan, Haarm. Van 't jaor zullen verschillende meensken daor es wat over vertellen. In dit nommer zet Otto de Vent uut aende. (red.)

Otto de Vent

Westerse kontakten

In dit blad bin al een peer reakties west op et stokkien van Harmen Houtman over schrievers en boeken die hi'j de muuite weerd vint. Ik hebbe mezels ok ofvraagd waarom ik sommige schrievers arg wardere en heur schrieveri'je daoromme graeg leze en ik daenke da'k d'r veur mezels een antwoord op vunnen hebbe. In et algemien wardeer ik schrievers en dichters waaraj' bi'j et lezen van heur wark niet de indrok kriegen, dat ze zo graeg een boek of een bundel maeken wollen, mar dat ze veural een protte nocht hadden om et te schrieven of d'r op 'e ien of aandere meniere toe dreven wodden. Meerstentieds bin dit dan ok schrievers die heur niet zo veurstaon laoten op heur schrieversschop en de schrieveri'je hielendal niet zien as middel van bestaon (wat ok al vaeke hielemaole niet kan) mar waarbi'j ze de schrieveri'je uutoefenen naost heur gewone wark.

Vaeke hebben ze een beroep dat hielendal niks mit schrieveri'je of cultuur in et algemien van doen het, ze bin bi'jglike ambtener of warken in et bedrijfsleven. Ie kriegen haost de indrok dat ze et d'r veur de aorighied zo es wat bi'j deden en vaeke hebben disse schrievers dan ok niet zoe'n groot oeuvre. Bi'j de dichters (ik beparke mi'j now even tot de nederlaanse literatuur) daenk ik dan an Pierre Kemp die zien gedichten vaeke in de trein naor et wark schreef. Bloem, die d'r al hielendal gien daegeliks wark van maeckte of Jan van Nijlen die om zien gedichten of zien persoon al hielendal gien drokte hebben wol en die deur zien uutgever de hieltied weer anzet wodden mos om zien autobiografie te schrieven, die uiteindelik onvoltooid bleef omreden de dichter intied votraekt was. Now we toch bi'j de Vlamingen binnen, de dichter Richard Minne, die veur et grootste pat van zien leven journalist was, mar veur de aorighied een tiedlaank boer wodde en een aorig bundeltien schreef *In den zoeten inval*. Louis Paul Boon he'k ok in dit riegeltien staon mar is eins toch weer een geval appat omreden hi'j op et veurste plak misschien toch schriever en journalist was en uiteindelik een uitgebreid oeuvre voltooide. Dan een man as Harrie ter Balkt mit een mooi bundeltien dat alweer zoe'n twintig jaor leden verscheen *Boerengedichten* (doe onder et ps. Habakuk II de Balker) en die een protte veur zien dichtwark ontlient an et boerebedrief en de netuur.

Bi'j de schrievers hej' dan J.J. Klant bi'jglieks mit een wonderlik boekien as *De geboorte van Jan Klaassen*, of Elsschot van wie ik mit naeme *De verlossing* slim wardere. De schoelemeester Theo Thijssen mit bi'jglieks *In de ochtend van het leven*. Belcampo mit zien fantastische verhaelen. Ik hebbe de indrok dat de meersten van disse schrievers heur ok niet zo doende hopen mit al te intellectueel gedoe, hiel vaeke ok bin kiender of et kiend wezen onderwarp van heur schrieveri'je alhoewel dat beslist niet altied zeggen wil, dat heur wark simpel is. Wat de mederne literatuur angaot he'k et dus niet zo arg op mit de bekende grote naemen en schaem ik mi'j d'r ok al hielemaole niet veur boeken te lezen van Arthur van Schendel, Theun de Vries, Hella Haasse, Aart van der Leeuw, Gerard Walschap of Felix Timmermans, streekromans, warken in de streektael en niet op et laeste plak: stellingwarfs.

Now beslat de butenlaanse literatuur een hiel groot terrein nog ofzien van et feit dat we vaeke aliend in de kunde kommen mit vertaeld wark, mar daor zullen ok schrievers wezen die in mien riegel auteurs zoas ik die hierveur andudedede thuus heuren en waor ik et wark van wardere. Ik daenke dan an Amerikaanse schrievers as John Steinbeck, James Salinger, Erskine Caldwell, mar veur mi'j is William Saroyan (1908-1981) in dit kader de absolute topper. Van him is bekend dat hi'j niet iens een deurslag beweerde van zien verhaelen, ze vaeke zo veur de voest weg schreef zonder vule aandacht veur stiel en zoks meer. Doe een lerer nederlaans op 'e kweekeschoele oons de verhaelen van Saroyan veurlas, was ik mitien veur him wunnen en sund die tied he'k haost alles wat d'r ok mar van him te kriegen was in et nederlaans of et ingels lezen, inclusief een peer biografieën.

William Saroyan is van Armeense kom-of (zien oolden verveerden in de veurige ieuw naor Amerike) en schreef een protte kotte verhaelen en tenielstokken. Aj' in literaire haandboeken wat over him lezen (vule vien ie nooit over him) wiesen ze altied op zien milde humor, zien kiek op kiender, en de hiel originele meniere waarop hi'j over de crisisjaoren schreef, nl. hielendal niet as een tied waarin aj' bi'j de pakken daele zitten mossen, zoas de meerste schrievers et veurstelden, mar as een tied waarin de meerste meensken toch wel wat hadden om op 'e bien te blieven en et belangriek was om de fleur d'r wat in te hopen. Zien mooiste warkien vien ik *Mijn naam is Aram* dat in 1940 verscheen en waor hi'j herinnerings in opropt an zien jeugd in Fresno, Californië, van omdebi'j 1915 tot 1925 tussen zien volk in de Armeense gemienschap daore of zoas de schriever et zels zegt in de inleiding van zien boek: "an et lillike kleine stattiën dat veur mi'j de grote kemieke wereld verbeelde, en an de grootse en drieste Saroyans daor op et veurste plak meenslievendhied van uut gong." En dan vervolgt hi'j mit te zeggen dat "hoewel gien inkeld kerakter in zien boek de weerscheide is van welke persoon levend of votraekt dan ok, de feiguren in et boek ok niet et gevolg binnen van uut de doem zoegeri'je" en "gieniene van mien volk zal him weeromme vienen kunnen in wat veur persoon in dit boek dan ok, mar toegeliekertied zal gieniene him hielemaole ofwezig vulen." Uut et vervolg van de inleiding bliekt dat Saroyan in zien herinnerings an zien jeugd zovule an stof veur de voest weg opschrieven kon, dat et schrieven van dit warkien him weinig inspannings kostte, integendiel zegt hi'j, "de schriever schreef simpelweg de woorden wiels zien geest geneut van alle

fleurigs dat dat opreup," waardeur de schriever "minder schriever as lezer was en krek zo min wus wat aanst an de odder kommen zol as dat de lezer dat wet."

Dan komt d'r wat, wat ik wel hiel aorig viene, hi'j zegt van himzels: "de schriever heurt niet bi'j wat veur groep schrievers dan ok en geleuft niet dat zien meniere van schriever de weg is om een bosschop tot et literaire hoogtepunt van de ieuw te maeken, mar hi'j kan liekewel ok gien bezwaor tegen zien methode anvoeren butendat dan dat et wel tot gevolg hebben zal dat de schriever ongeschikt is veur et lidmaotschop van et Amerikaanse Schrieversgenootschop." Et mooie is dat Saroyan dit genootschop hier nuumt "The Authors' League of America," mit de toevoeging "(Inc.)". De schriever zegt nog dat veur zoveer hi'j de man is om te zeggen waor et boek over gaot et et verhael is van een Amerikaans joongien dat Aram Garoghlanian hiet en dat et verhael gien inkeld "plot" kent en hi'j waorschouwt de leeders ok nog "dat d'r niks biesterbaorliks in et boek veurvaalt." Hi'j eindigt de inleiding mit te zeggen dat de schriever zeker niet vergeleken wodden mag mit Aram Garoghlanian.

Et boek bestaot uut een 14 losse verhaelen die hiel goed los van mekeer te lezen binnen. Omreden ik de verhaelen vaeke lezen hadde, kreeg ik d'r nocht an en vertael ze es in et stellingwarfs. Dat dee 'k eerstens mit een vuufstal verhaelen en die he'k instuurd veur de "Oolde Pook-pries" van 1989. Ik vun de verhaelen deur heur sfeer en ongekeunsteldhied daor geschikt veur. Jammergenog het mi'j de tied ontbreuken om d'r geef stellingwarfs van te maeken en ik was et dan ok iens mit et juryrapport dat d'r nogal wat an mekeerde. Ok iens was ik et mit de opmarking daj' veurzichtig wezen mossen en vertael werelddliteratuur in een streektael mar ik vun et spietig dat de jury niet ontdekt hadde, dat in et geval Saroyan gien spraoke was van werelddliteratuur, alderdeegst dat de schriever juist die preteensie hiendal niet het. Intied he'k de vertaeling nog es opni'j bi'j langes west en mit vule nocht ok nog een peer ere verhaelen vertaeld. A'k een idee geven moet van de indrok die de verhaelen in *Aram* op mi'j maeken, dan moe'k zeggen dat et mi'j al lezende riegelmaotig op 'e lachspieren warkt, dat de wereld vanuut de ogen van dat drieste joongien Aram zo mooi beschreven is en dat et zo mooi is om te lezen hoe de meensken mekeer op een onschuldige en bovenal humoristische meniere bi'j de pote hebben. Butendat zie 'k een aorige parallel mit oons Stellingwarfers. In de verhaelen praoten de meensken vaeke Armeens of haelen herinnerings op an et "oolde laand" (Armenië). Ik stelle me zo veur dat wi'j, as we mit mekeer emigreren zollen, in oons ni'je laand ok vaeke oonze oolde tael bruken zollen en herinnerings ophaelden an "oons oolde laand," mar dit bin dan ok de ienige verbienings, die 'k leggen kan mit Stellingwarf, want veur de rest is et vanzels niks meer as een vertaeld stokkien mit een Amerikaans/Armeense "couleur locale."

William Saroyan

Raodgevings uut et oolde laand veur een Amerikaanse reiziger

Een jaor of wat leden reisde mien omke Melik van Fresno naor New York. Veur hi'j in de trein stapte, brocht mien omke Garro him een bezuuk en vertelde him over de geveren van et reizen.

"Aj' in de trein stappen," zee de oolde man, "kies dan omzichtig je plak uut, gao zitten en kiek niet om je henne."

"Ja meneer," zee mien omke.

"Een schoft naodat de trein rieden gaon is," zee de oolde man, "zullen d'r twee mannen in uniforms deur et gangpad kommen en je kaortien vraogen. Doe aj' heur niet zien. Et bin indringers."

"Hoe kan 'k dat weten?" zee mien omke.

"Ie zullen et weten," zee de oolde man. "Ie bin gien kiend meer."

"Ja meneer," zee mien omke.

"Veurdaj' twintig mijl reden hebben, zal d'r een vrundelike jongkerel op je of kommen, en je een sigarette anbieten. Zeg him daj' niet roken. In de sigarette zal een verdovend middel zitten."

"Ja meneer," zee mien omke.

"Onderwegens naor de restauraosiewaegen zal d'r een hiele mooie jongemeid tegen je opbotsen en je haost tuten willen," zee de oolde man. "Ze zal zeggen dat et heur slim spiet, mar ze zal biezunder antrekkelijk wezen en je netuurlike andrang zal wezen heur vrundschoep te zuken. Slao gien acht op je netuurlike andrang, loop deur en gao eten. De meid zal een aeventurierster wezen."

"Een wat?" zee mien omke.

"Een hoere," raosde de oolde man. "Loop deur en gao eten. Bestel et beste eten en as et vol is en de mooie jongemeid zit tegen je over an de taofel, kiek heur dan niet in de ogen. As ze wat zegt, doe dan aj' doof binnen."

"Ja meneer," zee mien omke.

"Doe aj' doof binnen," zee de oolde man. "Dat is de ienige maniere om d'r uut te raeken."

"D'r uut te raeken?" zee mien omke.

"De ienige maniere om uut dat goddeloze gedoe te raeken," zee mien omke. "Ik hebbe reisd, ik wete waar a'k over praote."

"Ja meneer," zee mien omke.

"Laowe 't d'r niet meer over hebben," zee de oolde man.

"Ja, meneer," zee mien omke.

"We praoten d'r niet meer over," zee de oolde man. "Et is oflopen..., ik hebbe zeuven kiender, mien leven is vervuld en et het rechtveerdig west. Laowe 't d'r niet meer over hebben. Ik hebbe laand, wienstokken, bomen, vee en geld. Ie kun niet alles hebben... behalven zo now en dan veur een peer daegen."

"Ja meneer," zee mien omke.

"Onderwegens naor je plak nao et eten," zee de oolde man, "zuj' deur de rookofdielings kommen. Daor zuj' meensken zien die an 't kaorten binnen. De kaorters zullen drie mannen van middelbere leeftied wezen mit duur uutzierende ringen an de vingers. Ze zullen je vrundelik toenikken en iene van heur zal je nugen om mit te speulen. Zeg heur daj' gien ingels praoten.

"Ja meneer," zee mien omke.

"Dat is alles," zee de oolde man.

"Hiel vule daank," zee mien omke.

"Nog ien ding," zee de oolde man. "Aj' aovens slaopen gaon neem dan je geld uut de buse en doe et in je schoe. Doe de schoe onder je kussen, hool je heufd de hiele naacht op et kussen en slaop niet."

"Ja meneer," zee mien omke.

De oolde man gong vot en de dag daarop zette mien omke of mit de trein en ree recht deur Amerike naor New York. De twee mannen in uniforms weren gien indringers, de jongkerel mit de verdovende sigarette kwam niet, de mooie jongemeid zat niet tegen mien omke over bi'j et eten en in de rookofdieling weren ze niet an 't kaorten. Mien omke dee et geld in zien schoe, legde et heufd op et kussen en dee de eerste naacht gien oge dicht, mar de tweede naacht leut hi'j dit hiele ritueel aachterwegens.

De tweede dag beud hi'j zels een aandere jongkerel een sigarette an, die de jongkerel annam. In de restauraosiewaegen gong mien omke mit zin bi'j een jongemeid an een taofel zitten. Hi'j begon mit een spul poker in de rookofdieling en lange veurd dat de trein in New York ankwam, kende mien omke iederiene in de trein en iederiene kende him. Op et mement dat de trein deur Ohio ree, vormden mien omke en de jongkerel die de sigarette anneumen hadde en twee jonge vrouwluden die onderwegens weren naor Vassar, een kertet en zongen de Wabash Blues.

De reize verleup slim plezierig.

Doe mien omke Melik uut New York weeromme kwam, brocht zien oolde omke Garro him weer een bezuuk.

"Ik zie daj' d'r kreers uutzien," zee hi'j. "Hej' mien raodgevings opvolgd?"

"Ja meneer," zee mien omke.

De oolde man keek veer weg de ruimte in.

"Ik bin bliede dat d'r iene van mien erverings profiteerd het," zee hi'j.

vertaeling: Otto de Vent

Lodewiek H.

Bi'j Mozart, Klarinetconcert K.V. 622, dl. 2 (Andante).

Rood en glundig
gaot de zonne onder;
traoge glidt de glaans
van goold en oranje
over bomen en plaanten,
strikt struken en grös,
verdonkert hekken en heden.

Waeter wodt vuur
en weerspiegelt
de kleurrieke pracht
van zonne, locht en wolken.
in de veerte ropt
slaoperig een kiewiet,
een rietzanger
geft zaachte bescheid.

Alles wodt stille,
raekt in de rust,
aende van een waarme,
straolende dag;
even hoolt 't leven
de aosem in,
nemt de eerde
een aemeri'je schoft.

En ikke?
hoe waarm en weerdevol
was an now toe mien bestaon?
wat waacht me nog,
hoe laank de weg nog te gaon?
lao'k sporen aachter,
of was 't alliend mar
aosem en wiend,
loos alarm?

Ok zonder mi'j
dri'jt de eerde wel deur,
gaot de daans van 't leven
de hiel tied mar deur,
gewoon, onverschillig
altied mar deur:
'k hebbe nooit bestaon...

Now ja, hiél even dan,
mar niet van belang.

Peter Lazarov

(foto: Sietske A. Bloemhoff)

Pieter Jonker

Peter Lazarov - een ni'j-Stellingwarver

Et is een hiele geweerwodding aj' in je leven onverwaachs tegen hiel biezondere meensken anlopen. Deensdagaovend 8 jannewaori 1991 kwam ik veur et eerst in de kunde mit Peter Petkov Lazarov, deur toedoen van Mans Mesken uut Appelsche, die al een schoffien kontakt mit him hadde. En an de naeme kun jim wel heuren dat hi'j niet op 'e Fochtel of in Blesdieke geboren is. Ik hebbe altied al wat muuite had mit et woord "import". Veur mi'j bin meensken, die as hier wonen en leven, gewoon inwoners van Stellingwarf, Stellingwarvers dus. De iene woont hier wat langer as de aander. Daoromme vun ik et woord "ni'j-Stellingwarver" nog niet zo gek. Peter Petkov Lazarov is sund 10 oktober veurig jaor tiedelik een "ni'j-Stellingwarver". Hi'j het de staotus van asielzucker. Hi'j woont tegere mit een kleine negentig aandere meensken op et sport- en recreasiecentrum "De Posthoorn" in Appelsche. Peter Lazarov wol in de kunde kommen mit keunst en kultuur in zien ni'je omgeving en zo belaaende hi'j op 8 jannewaori op 'e Meulehoeve. En doe dee bliken, dat iene van de bekendste, jonge Bulgaarse hooftgraveurs anscheuf an mien buro. Et toeval wol da'k op 'e Haule al wat van zien tekenwark zien hadde, mar doe hadde ik niet in de gaten da'k in de kunde kommen zol mit disse bekende keunstener.

Tegen opzien

Oonze ofspraake hadde ik een betien veuruutscheuven. Ik zag wat tegen disse aovend op. Ik mos een hiele aovend Ingels praoten. Zoks vaalt beslist niet mit aj' haost niks anders meer kunnen as Stellingwarfs. Mien alderbeste Ingels is alderdeegst stromin. Peter Lazarov zien Ingels, dat hi'j in iene maond leerd hadde, was beter as mienend, daor ik op schoele jaoren over daon hebbe. Mar doe we ienkeer los weren, doe konnen we haost niet opholen. Mit aarms en bienen koj' ok een hiel aende en aj' et niet meer weten, begin ie mar te lachen. Al redelik gauw ha'k veur et verstaand dat Peter slim belezen was en slim beschaefd - in de waore betekenis van et woord. Tal van gesprekken hebben we intussen voerd over zien wark en over zien leven. En ik daenke dat et slim de muuite weerd is om daor over te vertellen.

Muulik

Peter Petkov Lazarov is op 22 december 1958 geboren in de stad Plovdiv en in een laandstreek mit dezelve naeme in Bulgerije. Zien heit, zien pake en zien overpake studeerden allemaole in Europa. Zien heit is lerer in et vervolg onderwies. En a'k et wel hebbe in de sfeer van de chemie en netuurkunde. Zien mem is keunstschilder en maekt ok sieraoden. De femilie het en hadde een christelike levensovertuging en ze weren nooit kommenist. Daordeur hadden ze et slim muulik. Altied tegenwarking.

Boekillestraosie - hooftgravure - Peter Lazarov

Peter Lazarov is trouwd mit Galina en tegere hebben ze een zeune, Theodor. Hi'j zal now goed zesenhalf jaor wezen. D'r is een anvroage de deure uut om te kieken of Galina en Theodor ok tiedelik naor Nederlandaand kommen meugen. Et liekt me niet neudig te vertellen, hoe muilik et is om tiedelik jow gezin te verlaoten. Zoks doe'j niet zomar, et leven in Bulgerije moet dan wel slim zwaor west hebben. Op 1 oktober kwam Peter Lazarov naor Brussel veur een bezuuk an zien galeriehoolder. Hi'j nam de muilike beslissing om vanwegens poletieke redenen asiel an te vraogen. Et poletieke systeem maekte et wark veur him onmeugelik. As keunstener moe'j utering geven kunnen an jow gedaachten. D'r is nog niet vule veraanderd in Bulgerije. Et bin nog dezelve meensken die as et veur et zeggen hebben, alliend heur perti'j het now aandere naemen. Alliend mar tegenwarking. Butendat, hi'j kan daor haost gien materiaol bezetten, waor as hi'j mit warken moet. Pepier, dat kuj' daor haost niet kriegien.

Boeken

Peter Lazarov illestreerde zoe'n viefentwintig boeken in Bulgerije. Mar de boekdrok staot daor op zoe'n leeg peil, dat de ofdrokken van zien schitterende hooltsneden bin van een bedroevende kwaliteit. En dat is netuurlik niet bevodderlik veur je goeie naeme. Et bin veural de tentoonstellings in binnen- en butenlaand, die him nog redden. Grappig is dat hi'j bi'jglieks et omslag van de Bulgaarse vertaeling van *De Aanslag* van Harry Mulisch maekte. Et meest indrokwekkend vien ik een riegel van twaelf hooltgravures die as Peter maekte veur een Bulgaarse vertaeling van een 19e ieuws Ingels boek van Charlotte Brontë. Et boek het de titel *Villette* en in Bulgerije verscheen et boek bi'j uitgeveri'je "Het Vaderland". Disse hooltgravures kun heur meten mit de beste 19e en 20e ieuwse hooltgravures uut oons laand. In dezelve sfeer bin de hooltgravures van Peter, die as hi'j maekte veur de Bulgaarse vertaeling van et bekende Fraanse boek van Victor Hugo, *Les misérables*. Ok vandaege-de-dag blift Bulgerije een onvri'j laand. In et wark van Peter Lazarov van de laeste tied wodt dudelik dat hi'j kritiek op et poletieke klimaot het en dat utert hi'j in zien wark. Mar zoks wodt netuurlik niet op pries steld. Opni'j tegenwarking. D'r bin veur Peter ok muilikheden en spannings, die mit de militaire dienst te maeken hebben. In dat laand is de geheime pelisie nauw verbunnen mit et leger. En in jow leven daor is dat een slim onwisse boel. Ik durve daor niet zo goed naor te vraogen. Misschien komt dat nog.

Bedde en taofel

In et gebouw van "De Posthoorn" in Appelsche het Peter op 'e slaopzael een taofel ter beschikking waor as hi'j an warken kan. Onder zien bedde liggen alle originele hoolten blokken daor as hi'j de gravures in maekt. Zien vrouw stuurde ze allegereiene veur iene over. In tien jaor tied maekte hi'j naost zien tekenwark meer as honderd hooltgravures. In 1976 gong hi'j uut aende mit zien opleiding an de Veliko Tarnovo University "Kiril i Metodi", mit as richting beeldende keunsten. In 1980 wodde zien opleiding ofrond en op et diplome staot dat hi'j een specialist in beel-

Fossil - hooftgravure - Peter Lazarov

dende keunst is en dat hi'j bevoegd is as lesgever in et vervolgonderwies. Naost et maeken van eigen wark het hi'j inderdaod ok lesgeven. Mar goed tekenen kon hi'j al van zien viefde/zesde jaor of.

Dirk Kerst Koopmans

Mar Peter wol in de kunde kommen mit aandere keunsteners uut de streek. Diezelde deensdagaovend pakte ik nog de tillefoon, omreden ik wark van alderhaande Stellingwarver keunsteners zien laoten hadde. Et was al haost half elven doe ik Dirk Kerst Koopmans belde. Ik vreug him of we de volgende dag tegere een bezuuk brengen mochten an Balk. Zoks kan bi'j Dirk altied! Dat wodde trouwens een hiele gebeurtenisse. Peter wol geern et grafisch wark van Dirk Kerst Koopmans zien. Een hiele middag weren we doende mit et bekieken van heur beider wark. Dirk Kerst Koopmans was slim onder de indrok van de kwaliteit van et wark van Peter Lazarov. Et wodde veur heur beiden en veur mi'j een onvergetelike dag. Tegen de naacht kreeg ik thuis nog een tillefoontien van Aukje de Vries uut Pingjum, die al verslag kregen hadde van Dirk. Ik raekte zuver een betien van de wieze van et tillefoontien, omreden blieken dee dat ze verschrikkelik bliede weren mit disse biezuudere ontmoeting.

Toekomst

Et is te hopen dat Peter Petkov Lazarov nog een posien in Appelsche blift; wi'j hebben plannegies maekt veur et bezuken van keunsteners, van museums en van galleries. De eerste reize zal wezen naor mien favoriete beeldhouwer Guus Hellegers in Steggerde. Ok daor waacht oons grif een gaastvri'j onthael. En op 't ogenblik is Peter bi'j mi'j thuis drok doende mit et maeken van ofdrokken van de originele blokken. Op 'e "Posthoorn" is aenlik niet de ruimte waor as hi'j rustig alliend warken kan. We doen ons best om wark van him tentoon te stellen en as disse *Ovend* bi'j jim over de heerd komt, dan zullen d'r lichtkaans al kraanten wezen die daor over schreven hebben.

Tentoonstellings

Wark van Peter Lazarov was te zien op tentoonstellings in Bulgerije, Tsjecho-Slowakije (haost jaarliks), Koeweit, Peru, Bologna, Moskou, Boedapest, Genève en Barcelona. En hi'j kreeg op een tentoonstelling (The Exhibition of Miniature Art in 1989) in Toronto in Canada een eerste pries veur grafiek. In 1988 kreeg hi'j veur zien illestraosies in Sofia de eerste pries op 'e tentoonstelling van Bulgaarse boeken. Et weren meest groeps-exepisies en drie keer weren et tentoonstellings mit alliend wark van him. As et wat mitzit dan zuwwe in de buurt zien wark ok zien kunnen. In ieder geval verschient d'r ien disser daegen een klein boekien mit wark van him (te bestellen bi'j Nobilis, Postbus 153, 8430 AD Oosterwoolde, f 10,- + verzendkosten).

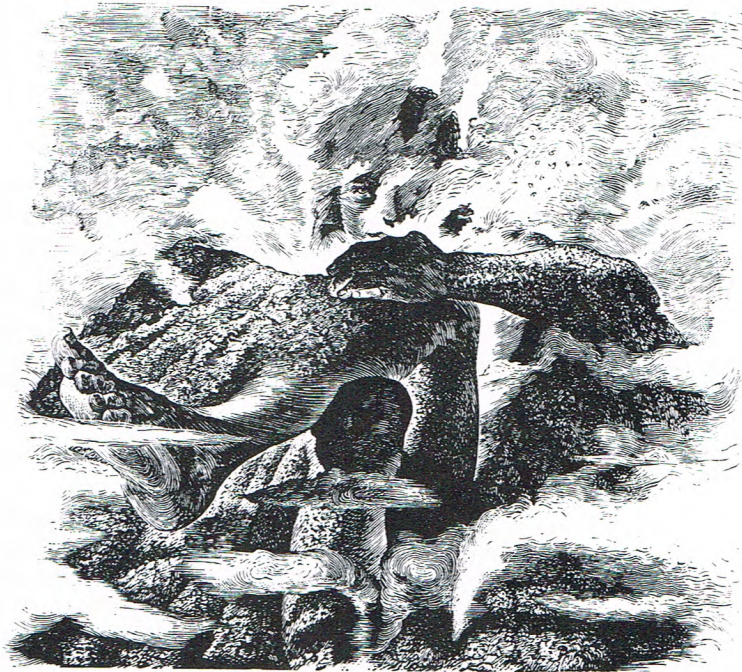
In 1989 wodde wark van him opneumen in et Fraanse tidschrift *Connaissance des Hommes* (in de nrs. 130 en 131). Et weren illestraosies bi'j artikels van de haand

van zien vrund, de bekende Bulgaarse filosoof Peter Petrov, die veurig jaor wegraekte.

An et aende

Et is een hiele geweewodding, et is een hiel aeventuur.
Inienend een ni'je vrundschop. Zomar een interessaante "ni'j-Stellingwarver":
Peter Petkov Lazarov.
Wat kan een meenske in iene weke aenlik al niet mitmaeken!

De Haule, 15 jannewaori 1991

Vulcan - hooftgravure - Peter Lazarov

Wark van Peter Lazarov is van 29 juni - 11 augustus 1991 te zien in de Eupen Stal in Berkoop.
Meer infermaosie kuj' vienen in de *Ni'je Oost-Stellingwarver* van 23 jannewaori 1991 en in de *Liwwadder Kraante* van 25 jannewaori 1991.

Bé van 't Hooltpad

't Moet je treffen

Veurige zoemer weren de vrouw en ik op vesite bi'j kennissen, om et ni'je huus te bekieken, dat ze bouwen laoten hadden. Now, ik moet zeggen, dat et oonze verwaachting overtrof. Et was roem bouwd en van alle gemakken veurzien. De indieling was, wat ze tegenworig "goed deurdocht en funktioneel" numen. En et lag d'r zo smoekies tegen de bos an.

Veurdawwe, nao een gezellige theedrinkeri'je, weer op huus an zollen, wol ik eerst nog evenpies wat waeter kwiet, want ik hebbe d'r een hekel an, om mit een volle blaoze achter 't stuur van de auto te zitten. Wiels ik daor zo in et roeme husien ston en es om me henne keek, vul mien oge op een spreuke, die an de mure hong. Daor ston op:

*Gelukkig wezen is een geunst,
Gelukkig blieven is een keunst.*

Die woorden troffen me, omda'k me de juusthied daorvan inienen scharp bewust wodde. Is 't niet vaeke zo in 't leven, dawwe oons ongelukkig vulen, deurdawwe de mementen van gelok votglippen laoten, zonder muuite te doen om ze vaaste te holen en ze te koesteren? Hoe vaeke loop ie niet achteloos an je gelok veurbi'j of doe'j krek of et je weinig zegt?

Daor zat ik laeter in de weke over te fileseferen, doe we, op een waarme middag, in de aachtertuun in 't schaad van de birkeboom zatten en mien oge vongen wodde deur twee vlinders, die boven de border, al speulende van bloeme naar bloeme vleugen en in die vlocht perbeerden mekere te benaoderen. Lochtig, sierlik en ogenschienlik zorgeloos, wiekelenden ze in et felle zunnelocht boven de bloemeraand. Een aemeri'je wodde ik diepe troffen deur dat taferieltien en ik kreeg haost een licht gevuul van ofgeunst, bi'j de aanblik van die twee wezenties, die daor zo sierlik en onbedurven boven de bloemen fladderden.

Op zokke ogenblikken gaot je et hatte evenpies eupen en woj' ontvaankelik veur 't gelok, dat soms in een kleinighied besleuten liggen kan. Mar, ie beseffen ok, dat et niet mitvaalt, zo kienderlik gelukkig te wezen. Daorveur het et leven tevule groeten op je gemoed achterlaoten. Een tikkeltien weemoedig bi'j et weten, hoe zeldzem as de mementen van warkelik gelok binnen aj' op ooldere leeftied raeken, komt een gedaachte bi'j me op, die 'k in et onderstaonde gedichien perbeerd hebbe te verwoorden.

GELOK

Een vlinder wiekelt deur de locht
En liekt gelukkig in zien vlocht,
Zo vri'j van zorgen en van pienen.
Waar is 't gelok? Hi'j zicht et wel!
Ik zuuk et ok, mar kan 't niet vienen.

Op goed gelok

Ik hebbe et al es een keermennig vaeker zegd: De Stellingwarvers moe'n heur d'r beter bi'jgeven in de wereld. De wereld moet weten dat Stellingwarf en de Stellingwarvers bestaon. Mar ja, de vraoge is vanzels: Hoe doe' dat? Want we zitten altied toch nog wel een betien te holen en te keren mit wat vernietigende uitspraoken van een peer geleerden uut vroeger daegen, dawwe as Stellingwarvers wat dommelig binnen en niet tot echt grote dingen in staot. Daoromme is 't vanzels et beste dawwe eerstens mar niet al te hoge van de toren blaozen. Aj' naor beneden mieteren en ie breken de bienen, dan het een aander daor toch alliend mar wille van. Hoe wo'n de Stellingwarvers dus bekend zonder dat ze de bienen breken?

Dan zuwwe op 'e tillevisie zien moeten te kommen. En dan moe'n we perberen in een pergramme te kommen daor as een protte naor keken wodt. Een kwis dus. Want daor bin een protte meensken hatstikke gek op. En d'r bin kwissen zat. Mar pas op, niet de bienen breken. We moe'n oons dus niet opgeven veur *Per seconde wiezer*. Dat haelen we as Stellingwarvers toch niet. As die geleerden van vroeger geliek hebben, dan is d'r gien Stellingwarver die in die kwis deur de eerste ronde komt. Dat zol dus een ofgaank wodden en dat moet niet. We moe'n oons daoromme opgeven veur wat stoms. En wat een gelok veur de Stellingwarvers, dat d'r een protte stomme kwissen op 'e tillevisie binnen. En wat een stom gelok dat daor krek de meeste meensken naor kieken. Ie zollen haost daenken dat d'r meer meensken dommelig en sloeg binnen as alliend de Stellingwarvers.

Wat donkt jim van *Op goed gelok*? Kennen jim dat? Jaowel zeker, now? Now, sommer kan dus echt niet. En awwe oons as Stellingwarvers daor now es massaol veur opgavven, dan moet et lokken dat d'r een peer uutzocht wodden. En dan kommen we op 'e tillevisie. Mit Carry Tefsen.

En dan sturen we Roelf uut Donkerbroek d'r henne. Een kreerze boerezeune. En we sturen Wietske d'r henne, een gezonde boeredochter uut Riesberkaampen. En Roelf komt dus in de studio an de iene kaant van dat schut te staon en Wietske mit twie van die Hollaanse hippentrippen an de ere kaante van 't schut. Angelique en Monique uut Den Haag en Amsterdam. Laogen varve om 't heufd, et haor zwatbont, de kleren kaekelbont. Hip en medern hiet zoks. Wietske het gewoon een overgooiertien an en de slaegen die ze in 't haor het, bin van heurzels.

Now en die Carry aait vanzels eerst wat mit Roelf omme.

"Wat bin ie een kanjer," zegt ze zwoel.

En ze mient ok een ni'j soort manlude-eau-de-toilette te roeken. Mar Roelf zegt gewoon dat et de locht van veurdreugkuil is.

"Wat interessaant," zegt Carry mit een gemaekt gillegien, mar de blei wet niet iens wat veurdreugkuil is.

Hollaanders bin op bepaolde punten ok zo oerdom.

Now ja, Roelf mag dus een peer vraogen stellen en dan mag hi'j iene van de drie vrouwluden uutzuken en daor mag hi'j dan mit op 'e vlieg. En de eerste vraoge is:

Stel dat ze mit Roelf verkering hadden en ze zaggen Roelf mit een aander jonk ommeflikflooiën. Wat zollen ze dan doen?

Now, Angelique en Monique stikken een vlaaikerig en tutterig verhael of dat ze Roelf jeloers maeken zollen deur mit een aandere vent ommeslingeren te gaon. Mar Wietske zegt kot en krachtig dat ze him een lik mit de bri'jslief geven zol. En dat is dat. En dan zegt Roelf dat hi'j gien ere vraogen meer vanneuden het. Hi'j wil Wietske en anders niks. Now, Carry over de toeren vanzels, want op die maniere is de kwis te vroeg oflopen. Mar Stellingwarvers bin zo stiems as een schaop as 't d'r op an komt.

En zo raeken Roelf en Wietske tegere naor Kreta. En ereweeks meugen ze Carry d'r over vertellen. En dan giechelt Carry wulps. En dan wil ze weten of 't ok wat wodden is en of ze ok vri'jd hebben. Now, netuurlik hebben Roelf en Wietske vri'jd, mar dat hoej' die Carry Tefsen vanzels niet an de neuze te hangen.

"En hoe was 't?" mierkt Carry.

"Wel aorig," zegt Roelf.

"Niet onaorig," zegt Wietske.

En daor is alles mit zegd bi'j een Stellingwarver. En ze daenken: Wat een stomme kwis!

Die geleerden hadden vroeger niet alliend de Stellingwarvers onderzuken moeten, mar Hollaanders ok. En dan hadde d'r best nog wel es uutroegelen kund, dat die nog een stok dommeliger en sloeger binnen as wi'j.

Veurlazen veur Omroep Friesland op 17 jannewaori 1991.

Van de redaktie

De negentiende jaorgaank van *De Ovend* al weer. De redaktie hoopt om jim van 't jaor weer zes smaekelike Ovends veur te schottelen. Lodewiek Hooghiemstra lat jim ok dit jaor mitlezen in zien dagboeknetisies, Oene Bult gaot wieder mit zien rebriek *Stelling*, van Johan Veenstra publiseren we iederkeer een radiovertellegien en Henk Bloemhoff bestedet om et aandere nommer weer andacht an et Stellingwarfs Woordeboek. En veerder vanzels verhaelen en gedichten en hopelik bi'jdregen angaonde geschiedenis en volkskunde. De redaktie het veerder een stokmennig schrievers vraogd es wat te vertellen over heur mooiste boek. Een peer hebben d'r al reageerd. Jim lezen et allemaole van 't jaor in *De Ovend*!

Op vrijdagaovend 5 april 1991 wodt de jaarlikse tenielaovend holen in Oosterwoolde mit de tenielverieninge "Keunst naor Kracht" uut Wolvege. Meerstal wonen meer as 200 meensken disse aovend bi'j. Dit jaor speulen ze *Wat 'n lot*, een tenielbewarking van Boele Land. We beginnen om 20.00 ure en kaorties bin veur zes gulden te bestellen bi'j de Stellingwarver Schrieversronte. De organisaosie is in hanen van de AKTO, de ANBO, de beide Sozen in Oosterwoolde en de Stellingwarver Schrieversronte. De meziek wodt verzorgd deur duo Klompje uut Berkoop.

Wiebe Nijboer

Verkeerd brood in de meiedaegen van '40

"Ze bin al in Assen," zee Siep uut de Ni'jbuurt. Was hi'j daarom naor oonze kaant van et dörp lopen? We kregen nog even spul over de vraoge waor Assen krek lag. "Assen ligt daor." "Welnee, dàor ligt Assen." We stonnen op 'e weg veur oons huus, et was nog gien zeuven ure in de morgen. Et leek een mooie meitiedsdag te wodden: 10 meie 1940.

Zeldzem driegend was de al mar deurgaonde stroom van radioberichten over "vijandelijke luchtlandingstroepen" bi'j Strijen en al die aandere oons onbekende dörpen op 'e zuudhollaanse eilanen, bi'j Rotterdam en de Moerdiekbrogge. Ie kregen et d'r bi'jtieden zo benauwd van, daj' de deure mar even uutleupen om et niet te heuren. Ok an de gezichten van heit en mem koj' wel zien dat dit hiel slim was.

Zi'j hadden de Eerste Wereldoorlog mitmaekt; heit was doe vier jaor soldaot! Mem het laeter es een soort levensbeschrijving op riem zet. Over "mien jonge" en 1914 schreef ze:

Hi'j mos wel gaon mit de soldaoten
En mi'j zo bange achterlaoten.

Wat leken 1914 en 1940 toch dichte bi'j mekeer. Now lag oonze zuster heür jonge bi'j Ter Apel, an de greens. Dus an et front. Mar wie zee zoks luudop? En as de Duutsers now al bi'j Assen weren...?!

Oorlog, wat mos ie je daor percies bi'j veurstellen? Behalven de radioberichten gebeurde d'r overdag veerder niet vule. Onder et melken, -de koenen weren daenk ik al twee weken in et laand-, kwam een grote colonne nederlaanse soldaoten op 'e fiets bi'j oons langes. Wi'j mulken in de jister achter de huzen van de overburen. Dat ik hebbe et meerste d'r niet van zien. Et braande mi'j wel in; now was de oorlog bi'j oons in de buurt en kon ik et nog niet volop mitmaeken. An de aandere kaant, ie wodden d'r niet fleuriger van. De soldaoten trokken terogge, naor de Ofsluutdiek. Dit ston d'r niet best veur, dat was dudelik. Aandere daegs gebeurde een klein wonder; oonze zuster kreeg een levensteken van "et front", gewoon bezorgd deur de postbode. Et was een haostige krabbel op een briefkaorte, schreven in Drachten. Geweldig, al kwammen ok daoliks ni'je vraogen en onzekerhied.

Betied in de middag kwam een duutse kertiermaeker oonze boerderi'je bekieken. Now wodde et wel mienens, wat ston oons te waachten? Et heufd van de uloschoele mos as tolk optreden. Goed twee jaor laeter kwam ik op die schoele en kreeg Duuts van et heufd. Daoliks leerde hi'j oons al dat d'r vaeke te makkelik over et duuts docht wodde. Zo beweerde zien buurman, onderwees et heufd, dat de Duutsers je nog et beste verstonnen aj' gewoon Stellingwarfs praoten. Mit dat

schoole-duuts kwaj' lang zo veer niet. Eins was et heufd d'r slim deur raekt, mar hi'j besleug et wat mit de gek: zoe'n man wus niet beter. Tja, d'r was een hoop onverstaand op 'e wereld.

De oorlog brocht oons niet allieand spanning en sensaasie, mar ok perblemen. De volgende dag zol et Pinksterzundag wezen. Mochten mien jongste bruur en ik dan oonze ni'je kleren an? Wi'j hadden veur et eerst echte jongespakkies kregen. Meerstal maekte mem de kleren zels. We weren hatstikke wies op oonze konfektie-pakkies. Mar konnen we die antrekken now et oorlog was? Een muuillike vraoge.

In de loop van de middag kwammen de duutse soldaoten, mit peerden en waegens; et weren gien gewone waegens mar een soort huufkarren. Et eerste wat ze deden was de karren verdekt opstellen, tegen de schure an. Om de boel onzichtber te maeken haelden ze, zonder et te vraogen, toeken van struken en bomen. De peerden wodden verzorgd en op 'e stal zet. Pas daornao kwammen ze an heur eigen verzorging toe; ze installeerden heur op 'e dele. De hogeren weren al naor hotel Ten Oever ofzet. Aovens gong buurman Wapstra in diskussie mit een peer soldaoten: wat heur bezielde en waaromme oons laand, dat tot op et laest neutraol bleven was, now overvalen was. Ingelaand was et doel, zeden ze. "Wir fahren gegen England." Ze praoten d'r over as was de Noordzee een slotien. Of ze wel es zee zien hadden, vreug buurman. Nee, ze hadden nooit zee zien, mar ze wussen hiel goed dat et niks veurstelde. Binnen een peer daegen weren ze in Ingelaand.

Wi'j raekten al wat an oonze vremde uutvanhuzers wend, ze deden echt gien gekke of gemiene dingen. In twielochten zatten de soldaoten onder de perebomen veur et huus. Ze begonnen te zingen, hiel mooi deden ze dat. Niet van die stoere soldaote-lieden. En ok niet van et soorte *Wie heeft er suiker in de erwtensoep gedaan*. Et was hiel droefgeestig, ie kwammen d'r in een weemoedige stemming van. Et dee haost wat oolderwets an. Op die maniere wodde d'r bi'j oons deur de grote meensken niet vule meer zongen. *Op berg en dal klinkt hoomgeschal*, dat zongen wi'j nog wel es as jongen en maegies op een mooie zoemeraoend, twiestemmig, "op volle zuivere toon." Daor hadde et wel een betien van, wat de soldaoten zongen over heur Heimat, over thuus. Et verschrikkelijke van de oorlog raekte hielendal op 'e achtergrond. Zo as ze daor zo vredig in et grös zatten. Dit weren hiel gewone boerejongen, krek as wi'j, die vaast an thuus dochten, hoe ze daor Pinkster vieren zollen.

As jonge van tien jaor laot ie je makkelik mitslepen deur de dingen van et mement: de oorlog was hiel veer vot. Heit en mem zullen d'r wel aandere gedaachten over had hebben.

(even een stokkien uut *Jokehnen*, schreven deur Arno Surminski: "Damals fing der Krieg erst an," erklärte Martha. "Am Anfang ist alles menschlicher, aber je länger der Krieg dauert, desto schlimmer wird es").

De volgende morgen zetten de soldaoten weer of, richting Ofsluutdiek. Ze leuten de boel netties achter. Wat ze ok achterleuten was een hompe brood, anders

as oons brood. Wi'j wollen d'r eins wel graeg wat van pruven. Mar was et wel te vertrouwen? Mem hadde ommes ok, zo gauw de soldaoten vot weren, et husien hiel sekuur schonemaekt. Mar oonze ni'jsgierighied wun et en we nammen een hap. Gatverdarrie, wat was dat vies, et was zoer. Hadden ze et daarom liggen laoten, omdat et niet goed meer was? Of zollen ze toch...? Gelokkig kon mem oons gerust stellen, in Duutslaand atten ze zoer brood; ze wus dat van familie in et Roergebied.

Haost vuuf jaor laeter. Oonze zuster was et huus al uut, trouwd mit heur jonge. De ooldste bruur zat een poze onderdeuken op 'e Fochtel, mar was de laeste winter al weer thuuskommen; naachs sleup hi'j aachter, boven de koestal. En we hadden d'r vuuf evacués, uut Maasniel en Arnhem bi'j.

Et was een prachtige veurjaorsmiddag: 12 april 1945. Wi'j zatten onder de perebomen veur et huus, te waachten op oonze bevri'jders. In de morgen weren d'r al even een peer verkenners west. De ondergroonse hadde alle meensken naor huus stuurd: de vlaggen mossen weer naor binnen.

Van de kaant van De Oosterstreek kwam een eigenaorig raetelgeluud, zoks hadden wi'j nog nooit eerder heurd. Et kwam dichterbi'j. Haost te laete hadden we 't in de gaten. Wi'j draefden naor de hoeke. Daor kwammen ze anrieden, de carriers mit rupsbanen. De veurste stopte bi'j oons. De soldaot naost de bestuurder vreug: "Are there German soldiers here?" We verstonnen him niet. Hi'j vreug et nog een keer, kotter, dudeliker: "Germans here?"

"Nein," zee iene van oons.

Bloody shame.

Daegelikse Dinkies

Ik hadde een bosschop in Scharpenzeel en doe ik weer op huus an fietste zag ik him in de veerte staon, hi'j was an et sloden. We zitten weer in de tied, dat de sloden weer opmaekt wodden moeten. Hi'j was doende mit de sloot om zien arf. Hi'j, Willem dus, was vroeger boer west mar omdat hi'j een technische knobbel hadde, misschien wel twieje, was hi'j boer of wodden en was naor een febriek gaon en daor vuulde hi'j him wonderwel thuus. Hi'j is now vutter.

Doe ik bi'j him kommen was, stapte ik of en reup him toe: "Hé, oolde boer, ie kennen et nog wel, hen?" "Jaowel," zee hi'j, "mar ik hebbe hier een rotsloot, allemaole riet." "Ja jong, dat slodet min," zee ik. "En," zee hi'j, "d'r staon ok nog een peer pollen zwannebloemen in en die ma'k d'r niet uut baggeren, dat wil de vrouw niet hebben." "Dat kan ik mi'j begriepen, want dat bin bescharmde plaanten," zee ik. "Ja," zee Willem, "ik mi'je ze mar of, dan kommen ze ankem jaor wel weer op." Praotendeweg was Willem mit de sloothaoke over de sloot sprongen en was bi'j me in de baarm kommen te praoten. We zitten mit 'n beidend in dezelve verieninge, dat we hadden wel stof om te praoten.

We hadden een kertiertien praot, doe zee hi'j: "Ik zal naor de buurman te koffiedrinken, want de vrouw is vot en dat doen wi'j hier zo dan in de buurte. Hi'j plaante de sloothaoke in de sloot om weer terogge te springen. Ik zee tegen him van: "Ie hebben nog mar goed ark, hej' alles nog?" Hi'j zee: "Ja, ik hebbe alles nog." En doe sprong hi'j. Een geweldig gekraek en Willem lag op 'e rogge in de sloot, mit de bienen tegen de wal in de hoogte, de stok van de sloothaoke in drie stokken. Hi'j lag hielemaole in onmacht, et boverste stok van de sloothaokestok ston nog rechtop in de sloot, zeker nog een aorige vaaste bojem, en daor klemde Willem him an vaaste, om et heufd boven waeter te holen. Dat kon ik mi'j wel begriepen, want d'r bin een boel meensken, die willen graeg et heufd boven waeter holen, mar et was now bi'j Willem letterlik zo. "Willem moe'k je helpen jong," raosde ik. "Ja, ja, ja, doe mar rustig an." Hi'j wol ok nog niet iens weten, dat hi'j in zoe'n benauwde pesisie te lane kommen was. Ikke as de bliksem d'r henne. Een buurman, die op zoe'n veertig meter ofstaand an 't wark was, hadde et gekraek van de sloothaokestok ok heurd en hi'j zag een peer bienen, mit de klompen d'r nog an, boven de wal uutstikken, dat die kwam d'r as de weerlocht anvliegen en dat kwam mi'j goed uut, want een kerel van 90 kilo die daor hielemaole in onmacht in een sloot ligt, die hej' d'r zomar niet uut. Mar mit 'n beidend hebben we Willem d'r uutsleept en daor stonnen we dan op 'e wal mit 'n drienend te lachen. Of et mit Willem wel van hatte gong, dat weet ik niet, mar mit mi'j en de buurman in elk geval wel. Een peer auto's mit meensken die et zien hadden, en stopt weren, zetten weer an. Willem wuifde heuren toe en zo moet et ok, niet mit een rooie kop en bemodderde kleren achter huus vliegen. "En now hadden we krek nog zo pocht over mien ark," zee Willem. Et bleek dat de stok in drie stokken was en de haoke zat nog in de modder. "Now gao ik eerst mar es onder de douche," zee Willem. En ik bin lachendeweg naor huus fietst en dochte bi'j mezels: ik hebbe weer stof veur een daegeliks dinkien. Aovens op bedde he'k nog een poze liggen te lachen...

Stelling

Vandeweke het Stelling een lezing hullen veur Et Nut. Wat nut of Et Nut vandaege-de-dag nog het, wet Stelling eins ok niet zo goed, mar roem honderd jaor leden is die beweging es opzet deur een doornie, die ok niks beters te doen had as een bi'jdrege te leveren an de "verheffing van et volk", deur studie en zokzowat, om daor een positieve daod mit te stellen, veur meensken in de dörpen en de steden, die een mindere opleiding had hadden as hi'jzels an de universiteit. D'r bin deur meensken, ok deur doornies, wel mindere dingen tot staand brocht, donkt Stelling, dus hadde hi'j doedestieds ja zegd op 'e nusing van et bestuur om een praotien te hopen omtrent de veuruutgaank van et meensdom, "en dan het liefst aan de hand van enkele konkrete voorbeelden", had de siktaoris him schreven. Now, dat dee Stelling ok et liefst, want dat vaege gepraot in et wilde weg, ligt him niet zo best, al numen geleerden zoks dan "abstrakt redeneren kunnen", of praot op akedemisch nivo.

Stelling wol de gaank van de meenshied beschrieven an de haand van de ontwikkeling van de eerpel, oftewel van de eerappel, zoas pattie meensken veur et goeie verstaon ok wel zeggen. Wel, konkreter kan haost niet, now? De eerpel, die eerstan in et wild gruuide, doe nog aorig wat vergiftig was -zoas haost alle naachtschaeden, liek as ok de tomaat. Klein en groot zat deurmekaander henne en vaeke weren d'r meer kleinen as groten. Een protte mit wratten, nog al een keer mit een worm- of roepstikke d'r in, of aorig wat roest op 'e huid, mar vaeke wel gezond en goed arbeiderseten, waor de rieke lui ok van mit profiteren konnen, al keuzen die vaeke veur et beste ras, de betere soort.

Stelling zal hier niet alles herhaelen, wat hi'j doe die aovend naor veuren brocht het, mar de gaank van de ontwikkeling is bi'j et begin al wel dudelik an et wodden. De meensken schienen vroeger ok wat meer in et wild leefd te hebben en weren doe ok zo schone niet as vandaege-de-dag. En mit de gezondhied is et deur de baank neumen ok beter steld as wel west het. Schone, gezonde, fleurige meensken willen graeg krek zokke eerpels mit een bloemegien d'r op as ze uut de panne kommen. As Stelling et goed heugt, komt d'r tegenworig ok minder rot veur as in de tied, doe ze nog gien keuring toepasten en gien keunstmestmaotige middels d'r bi'j in de grond deden. En ja, d'r bin ok now nog goenend, veural in de hogere klassen, die de veurkeur geven an een bepaold ras, of eerder veur kleikers as veur eerpels van de zaandgrond kiezen. Niet alles is veraanderd en verbeterd, d'r is ok wel wat geliek bleven, veural bi'j de eerpeleters en dat is misschien mar goed ok; of zit d'r toch een lochien an?

Hoe dan ok, de eerpel het hiel wat meer betekend, as volksvoedsel, krek liek as meensken heur niet beparkt hebben tot vermeerdering van de soort. Zo is et bekend, dat veural ok de eerpel, krek as et ei van de kiepen, een grote rolle in de

keunst speuld het. Veur de versiering, vanwege de vorm en de meugelikhied van makkelijk deur te snieden, koj' d'r hiel wat moois van maeken, en wie kent niet dat grote schilder'jgien van Van Gogh, dat hi'j de "Eerpeleters" nuumde en now nog in Amsterdam en Hoenderloo te zien is, al weten ze nog niet welke van de twie de meest echte is. Ok de meens het an twie kaanten een grote rolle in de keunst speuld, as schepper en as schepsels.

Wie kan now nog ontkennen, dat d'r grote overienkomst tussen eerpels en meensken bestaot, zodat pattie meensken nog van iene mit een niet al te groot verstaand zeggen kunnen, dat hi'j niet veule meer as een raspte eerpel in et heufd het? En de gaank blijft d'r bi'j beide wel in. Veur wat de eerpel anbelangt kun daor niet nog zoveule pizza's en makeronie tegenop, en ok mit de meensken gaot et "excelsior". Nog nooit eerder hebben d'r vieftien miljoen meensken in Nederlaand woond, die et allemaole overwegend nog nooit zo goed had hebben as vandaegede-dag, al blieven d'r verschillen. Daor kun blikber gien oorlogen wat an toe of vanof doen, raampen, ziekten en gao mar deur. Is et niet mooi, om zo eerpels mit meensken te vergelieken (of eersomme) en beider veuruutgaank? Tot en mit selekteren en veuroordielen?

"Koj' ok nog es eten?" heurt Stelling vanuut de keuken. "k Hebbe now al drie keer reupen, en roek ie de eerpels dan niet," zee de niet onbekende vrouwludestemme van achteren. Dat mekeert nog mar krek an de vergelieking: meensken eten een stokkien vleis of een ei bi'j de eerpels, nog altied van biesten, of naomaekt van eerpels, zoas vroeger in de oorlog. Mar dat is een aander heufdstok. Of meensken ooit tot meenskevleis eten over gaon zullen, verienigd mit eerpels, op et bod en in de maege? Om mittertied beide te dienen as dong op 'e bouwlanen van de toekomst?

Lodewiek H.

Dagboekfragmenten - 1991 -

Zondag 20 jannewaori. Ie kun an alles merken dat et veurjaor al weer kommender-wegen is. Krokussen, tieltrozen en hyacinten stikken de neusies al weer een aentien boven de grond uut, neuten en wilgen bin al haost weer an katties en grune knoppies toe en de voegelties wo'n mit de dag drokker en tieriger.

As kiend al vun 'k et veurjaor et mooiste jaorgetiede. Nao de donkere, koolde winter, die aj' veur een groot pat in huus deurbrengen mossen, brocht et veurjaor je een gevulde van bevri'jding en energie. Van now of an zol alles weer ni'j wodden en beter en mooier as et veurhenne west hadde. Sni'j en ies op 'e wegen en lanen en in de sloden smulden deur de kracht van de zonne vot en zetten zo dat ni'je leven in gaank. Over niet al te lange tied zol d'r weer kikkerdril wezen en zo'k weer sallemanders en stiekelties vangen kunnen. En we zollen weer speulen in "'t Heidensingeltien", et bossien dat op ongeveer 200 meter van oons huus in de vorm van een winkelhaoke over een lengte van 700 à 800 meter naor de iesbaene leup en d'r nog een klein stokkien an veurbi'j tot an de Haddraeversdiek. As kiend he'k daor hiel wat aeventuren beleefd en bin 'k d'r speulenderwieze mit de netuur in de kunde kommen. Alle sprokies die oons thuus of op schoele verteld wodden, hadden heur in mien verbelinge in 't Heidensingeltien ofspeuld; ik kon percies de plakkies anwiezen daor as Klein Doempjen langes lopen hadde, waor as de Markies van Carabas, Sni'jwittien mit de zeuven Dwargen en de Hekse van Haans en Grietien woond hadden, waor as de wolf van Roodkappien mit de boek vol stiender hals over kop in et waeter mieterd was. Ik hadde et allegeer zien gebeuren, ik hadde d'r, niet zichtber aanwezig, op een klein ofstaantien naor staon te kieken, ik hadde ja zels een niet-opvalende dielnemer an al die gebeurtenissen west. Ik kende de bos as mien eigen broeksbusse. Ik wus waor a'k de lekkerste frambozen en de dikste brummels vienen kon, waor a'k et beste ekkels, beukeneuties en galappelties zuken kon en de stevigste proppen veur mien propeschietter, en in wat veur tied van et jaor. Ik wus van waorof a'k in stilte et iesvoegeltien en de visotter goed bekiesen kon, en waor as ente-, liester-, ekster- en hooltdoevenusten zatten. A'k me bi'j et speulen verbargen mos of as d'r onverwaachs een dikke bujje losbastte, dan wus ik waor a'k me et beste verschoelen kon en waor a'k de grootste kaans hadde zo dreuge meugelik de bujje deur te kommen.

De "Drie Gebroeders", drie sterke, oolde iekebomen percies in de knik van de winkelhaoke, was et plak daor awwe meerstal op mekeer waachtten awwe ofpraot hadden dawwe in de bos speulen zollen. Iene van die "drie gebroeders" hadde een grote holte onder in de stamme, daor as een klein kiend rechtop in staon kon en daor awwe oonze jassies en aandere spullen die we bi'j et speulen niet neudig hadden, in opburgen. Vaeke speulden we verstopptien, rovertien, Indiaontien of oorloggien (laeter "stratego" nuumd) en bruukten we de hiele bos veur oons spul. Rustplak of plak van vergeerdering was meerstal de grote koele, ongeveer halverwege et eerste rechte stok van de winkelhaoke, an de linkerkaant tussen de bossies. Over die koele gongen de wildste verhaelen. Een bakkiesman die lopende

in de omkrieten ommereisde mit een altied lieke dikke tasse vol mit kammen, bossels, klossies ni'jgaoren en pakkies boerebotter, zol d'r tussen de middag zien broggien, dikke besmeerd mit die dure botter, op zitten te eten. Gekke Pieter, de halwewieze zeune van Pieter de Macht, die awwe zo now en dan in zien vieze, kepotte kleren, et haor hielendal vertiesd onder de pette uut en gezichte en hanen donkerbruun van de smerigte, jeuzelende en in himzels praotende veurbi'j kommen zaggen, die zol d'r naachs wel es in liggen te slaopen of op maegies liggen te loeren. Gepke uut de Kaekelstege, de bekendste aachterbuurt van De Jouwer, dee d'r verbeuden spullegies mit maegies. Gepke was zo om-en-de-bi'j de domste jonge van de hiele Jouwer. Hi'j was vuuftien jaor en zat nog mar in de vuuftde klasse van de eupenbaore legere schoele. Hi'j hadde een hoge, schelle stemme, rookte as een schostien, spi'jde onder et lopen en praoten altied "tjiets" op 'e grond en vluukte as een ketter. Mar hi'j was ok makkelik lek te maeken en an et goelen te kriegen; daor wodde dan ok daankber misbruuk van maekt. Mit maegies liekewel scheen hi'j slimme haandig te wezen. Wat as hi'j percies mit heur dee, wodde oons niet hielendal uutstokt, mar de onderbroek mos d'r van beide kaanten wel bi'j uut, zo vule was oons wel dudelik. Mien ooldste breur hadde him es een keer mit een maegien doende zien, mar hi'j wol oons d'r gien veerdere biezunderheden over vertellen. En hiel vroeger, doe wi'j nog klein weren, zol een grote, haorige, donkere kerel d'r es een maegien te nao kommen wezen en vermoord hebben.

Zo hadde de bos, naost speulse en mooie, ok geheimzinnige en duistere kaanten. Tot mien dattiende jaor duste ik aovens in et donker beslist niet in 't Heidensingeltien te kommen. In de haast, zo tegen twielochten an, as de wiend deur de bomen en pollen wi'jde, toeken kraekten en tegen mekaander tikten en ontelbere blatties over et pad en tussen de struken risselden, dan kon 'k me hiel goed veurstellen dat hier lange, lange leden de oolde Friezen Wodan en Donar vereerd hadden en striedplannen smeded tegen die gemiene Romeinen die hier zo rap meugelik opdonderen mossen. Nóg langer leden zollen hier misschien reuzen en dwargen, heksen en toveners, spoekbiesten en faobeldieren leefd hebben. Zo waarschowde beppe van heiten kaante oons vaeke veur de "Wilde Waeterman"; heit nuumde him trouwens ok wel "de Elsekeuning". As in augustus/september de brummels riepe weren, gongen we vaeke een hiele dag te brummel-plokken. Veural bi'j de slootkaanten langes an de zuudkaante van 't Heidensingeltien stonnen hiele dikkerds, die liekewel nogal es een aentien over et waeter henne hongen. Neffens beppe was dat een list van de wilde Waeterman om kiender te lokken en heur mit zien lange, koolde, gladde aarms et waeter in te roppen; op joongies van tussen de zes en twaelf jaor hadde hi'j et 't meeste veurzien. Veural in de buurt van elsepollen mos ie goed uutkieken, want daor zat hi'j et liefste op 'e bojem van de sloot te loeren op iene die te dichtbi'j kwam en die hi'j dan et waeter inroppen en veur altied mit him mitnemen kon.

Mien ien jaor jongere breurtien was dat haost een keer gebeurde. Hi'j was doe vuuft jaor, ik zesse en mien ooldste breur achte. Mit 'n drienend zollen we op een dag, begin juli al, te brummel-plokken. Drekt veuran in 't Heidensingeltien, an de linkerkaant, ston een grote polle an de slootkaante. 'k Zag mien breurtien een peer grote grune brummels plokken en die in 't bussien doen. Ik stotte him an en wol him zaggen dat brummels mit die kleur nog niet riepe weren, mar hi'j kukelde

veurover de sloot in. Mit entekros in et haor kwam hi'j weer boven, mit de rogge naor oons toe, en ploonsde en spattelde al goelende en raozende naor de overkaante van de sloot en kreup d'r daor uut. Mar dat was mien ooldste breur niet naor et zin, want now konnen we niet bi'j him kommen om him naor huus te brengen. Dat mien ooldste breur reup dat hi'j d'r an de verkeerde kaante uut kreupen was en zo gauw meugelik weer an disse kaante kommen mos, aandere zol hi'j et koold kriegen en ziek wodden. Et het lange duurd, mar nao een hiele poze praoten en anvieten kregen we him op et laest zo veer dat hi'j et waeter weer in gong. Veur de twiede keer gong hi'j hielendal koppien-onder, mar mien ooldste breur ston mit ien bien in de sloot, stak een aarm naor him uut en trok him op 'e kaant. Onder et entekros, mit lange, smerige slierten van waeterplaanten over en in de kleren en mit waeter en blubber in de leerzen hewwe him doe thuus ofleverd. De wilde Waeterman hadde hi'j niet zien, et was alliend pikkedonker onder waeter west, mit een hieleboel modder en blubber op 'e bojem. Misschien dat de wilde Waeterman him nog te jong vunnen hadde om mit te nemen, dochte ik.

Vaeke gong ik mit heit naor de volkstuum om te helpen. Een peer tunegies veerder hadden Hindrik en Manus, twee ongetrouwde breurs en bomen van kerels, heur stokkien grond. Ik gong daor wel es kiek en een praotien maeken. Ze weren altied slim vrundelik en soms kreeg ik wel es een zoertien van heur. Hindrik, de jongste van de twee, nam me dan wel es bi'j him op 'e kni'je en aaide me over mien bovenbienen. "Wat heb ie mooie, stevige, brune bieten," zee hi'j dan, en hi'j zochtte en kreeg een rooie kop. Ik moet doe een jaor of zeuven, achte west hebben. Doe heit dat op een keer in de gaten kreeg, wodde hi'j goed leik en mos ik daor vot-en-daolik weg kommen. Thuus kreeg ik te heuren dat ik niet meer mit die beide manluden een praotien maeken moech, ik moech heur alliend goeiendag zeggen a'k heur integen kwam en zi'j ok "dag" zeden. 'k Hebbe doe niet begrepen wat as d'r percies an de haand was en waaromme a'k die beide manluden mieden mos. Veur mien gevulde hadde et op de ien of aandere maniere wat te maeken mit de verhaalen angaonde Gekke Pieter en Gepke uut de Kaekelstege, en mit de wilde Waeterman.

't Leven was niet alliend mooi, et hadde ok onbegriepelike, vrende en geheimzinnige kaanten. A'k alliend in et Heidensingeltien was, zat ik vaeke in et hoge, zaacht roesende riet an de slootskaant te miemeren en te dromen, wiels ik keek naor et verloop van de grillige schaden van takken op 'e glaanzende waeterspiegel en naor et speulen van de kleine vissies vlak onder et oppervlak. Alles veraanderde de hiel tied, en onder et oppervlak, in de diepte, was ok leven; niet te zien, niet te heuren, mar et was d'r, onmiskenber. Waorumme mossen wi'j, meensken, et doen krek as de biesten et deden, waaromme gaf dat zoe'n heerlik, waarm en wild gevulde en waaromme wodde d'r onder mekeer zo lacherig, onverschillig en roeg over praot? Wat moech wél, wat moech niét, wat was goed, wat was verkeerd, en veural: waaromme? En et alderslimste: waaromme mos iederiene dood? Ik was bange veur de dood. A'k een dood voegeltien liggen zag, een dooie ente of katte, dan duste ik d'r beslist niet an te kommen en leup ik d'r mit een koolde rilling over de rogge liefst zo vlogge meugelik an veurbi'j. Wat was doodwezen eins? Ik wol niet dood, nog lange en lange niet! Ik leefde oe zo geern en zol d'r veur zorgen da'k hiel goed op mezels paste en zo lange meugelik van et leven

genieten kon.

In et laeste huus van et buurtien daor awwe langes mossen awwe naor et Heidensingeltien gongen, woonde timmerman Boersma. Hi'j hadde iene zeune: Anton. Alle kiender uut de buurt mochten Anton graeg en konnen goed mit him opschieten. Hi'j is laeter dan ok een prima onderwiezer wodden. Anton was wat oolder as de meersten van oons, een jaor of vier, vufe. Hi'j hadde een betien verkering mit Trees Brandsma, die in et middelste huus op et strekien woonde. In de winter van '45-'46, doe 'k an et scheuvelen was op 'e sloties van de weilanen naost oons huus tot an de Hoge Zommerdiek toe, ha'k argens in de buurt van de Appelhof him en Trees es een keer in de slootswal hiel dichte tegen mekeer an zien liggen; blikber weren ze an et vri'jen. Ik vreug heur, hoe laete as et was: ik mos om vuuf ure thuus wezen en hadde gien tied bi'j me. Mar Anton wodde een betien lelk en zee da'k maeken mos da'k vot kwam en da'k daor niet weer kommen moch. Naachs he'k d'r van droomd, een aangstige, vremde droom: weer kwam ik Anton en Trees daor tegen, mar now was et niet Anton die mit Trees vri'jde, mar de wilde, wilde Waeterman; d'r kwam bloed bi'j Trees onder uut et lief, dat rooie plakken in de sni'j maekte; ze goelde en raosde, mar lachte toegelieke ok en dee hiel wild en bliede; ik mos ok mitdoen, mar wus niet percies wat as d'r van mi'j verwaacht wodde. Zol ik dit mien vrundinnegien Liesbeth ok andoen moeten, laeter a'k mit heur trouwd was? Dat zol me dan grote muute kosten, want ik vun heur hatstikke aorig en wol heur beslist gien piene doen.

Anton wus hiel wat van de netuur of en kon oons d'r een protte over vertellen. Soms ha'k et idee dat hi'j wel es perbeerde oons wat wies te maeken. Anton was ok slim muzikaol, hi'j zat in et Jouwster meziekcorps "Concordia" en bespeulde verschillende instermenten: tromme, trompet, klarinet, blokfluite en occarino. Op waarme, stille veurjaors- en zommeraovens zat hi'j somstieden onder de wilde stamroze tegen de ziedmure van heur huus op 'e klarinet of de occarino te speulen. Meerstal laggen wi'j dan krek op bedde en stonnen de slaopkaemerraemen los. Mit nog van de zonne naogluuende wangen, aarms en bienen lag ik dan stille te luustren naor die heldere, zulverige, veer deurklinkende klaanken; in de veerte rattelde et trammegien naor De Lemmer of Sneek deur de bocht, kikkerds perbeerden een koor te vormen, zwelvers scheerden piepende om et huus henne en een inkelde laete kiewiet of gritte leut nog een verdwaelde, slaoperige roep heuren. Dan raekte alles in ruste en in harmonie mit mekeer en vuulde ik me volmaekt gelokkig, slimme tevreden da'k op 'e Jouwer woonde, een plakken midden in de netuur en veur mi'j et middelpunt van hiel disse wondere wereld.

De herinnering kleurt et verleden vanzels en maekt de belevenissen van vroeger vaeke mooier as dat ze in warkelikhied west hebben. Hiel of en toe he'k et gevuulte da'k veur even weer haost lieke gelokkig bin as da'k daenke da'k me as kiend vuuld hebbe: op mementen dat et hiel stille in en om mi'j henne is, a'k vule da'k mezels an kan en et mit mezels iens bin, as et schrieven lekker gaot en ik mien ongerusthied en argernis om et oolder-wodden van dit lief en om de achteruut-gaank van de netuur en et milieu even kwiet bin. Et bin zeldzeme mementen, mar ze bin d'r nog altied, gelokkig!

